

luftforurensning. De andre kapitlene omhandler faktorer som bestemmer utslipp av forurensning, trafikken bidrag til nivåene av luftforurensning i Europa, forhold som har betydning for menneskers eksponering for trafikkrelatert luftforurensning og en kortere omtale av risikovurderinger.

Boken viser hvor sammensatt kunnskapen om trafikkrelatert luftforurensning og mulige helseeffekter av slik forurensning er, og hvor nødvendig tverrfaglig tilnærming har vært for å utvikle denne kunnskapen. 190 sider er knapt for å kunne omhandle de utvalgte temaene på en grundig måte. Det kan derfor diskuteres om boken inneholder tilstrekkelig informasjon til å ha eksperter på området som en av hovedmålgruppene. På den annen side er bokens innhold vel komplisert til å egne seg godt for personer uten noen forhåndskunnskap om temaene. Boken er likevel et godt alternativ til både kompliserte vitenskapelige artikler og rapporter som krever betydelig forkunnskap og til populariserte fremstillinger i massemedier.

Boken inneholder nyttig og interessant informasjon om luftforurensning, kilder til denne, måling og nivåer av luftforurensning og menneskers eksponering for den. Disse kapitlene inkluderer et stort antall instruktive figurer og tabeller som letter lesingen. Kapitlet om helseeffekter oppsummerer dagens viten på en balansert og velformulert måte. Det blir tatt nødvendige forbehold i konklusjonene. Boken gir i tillegg leseren et innblikk i metodologiske utfordringer og begrensninger og peker på en rekke områder hvor det er behov for å videreutvikle dagens kunnskap.

Per Nafstad

Seksjon for epidemiologi og forebyggende medisin
 Institutt for allmenn- og samfunnsmedisin
 Universitetet i Oslo

Finansiering av legemiddelbruk

Jaume Puig-Junoy, red.

The public financing of pharmaceuticals

An economic approach. 255 s, tab, ill.
 Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2005.
 Pris USD 110
 ISBN 1-84542-088-8

Denne omfattende artikkelsamlingen tar sikte på å gi en helhetlig tilnærming til og drøfting av økonomiske problemstillinger knyttet til offentlig finansiering av legemidler, herunder effektivitets- og likhetsaspekter og dertil tilhørende politikkimplikasjoner.

Alle artikkelforfatterne er spanske, og boken er opprinnelig utgitt på spansk i 2002. Boken henvender seg primært til

akademia, beslutningstakere innen myndigheter og forsikringsselskaper og legemiddelindustri med interesse for problemstillinger knyttet til offentlig finansiering av legemidler.

I første del av artikkelsamlingen tas det opp problemstillinger knyttet til regulering og konkurranse i legemiddelsektoren i makroforstand, herunder innovasjonstakt og prisnivå på legemidler. I andre del fokuseres det på bruken av og effektiviteten til de oftest brukte virkemidlene ulike nasjonale finansieringsansvarlige bruker for å regulere legemiddelutgiftene, både på tilbuds- og etterspørselssiden. I tredje del ses det på situasjonen i Spania hva angår legemiddelutgifter nå og i fremtiden.

Artikkelsamlingen er bredt anlagt, og mange av de relevante problemstillingene som gjelder finansiering av legemidler også i Norge, berøres. Innen dette feltet foregår det imidlertid en rivende utvikling, og beskrivelsene av gjeldende situasjon i mange av landene er derfor ikke oppdatert.

Siden den er skrevet for det spanske markedet og mange av resonnementene preges av den spanske situasjonen, er verdien av å lese boken kanskje størst for dem som har konkret interesse for spansk marked.

Enkelte av artiklene fremstår som tyngre å lese enn andre. Det er også en viss overlapping mellom artiklene, men dette er vanskelig å unngå i en artikkelsamling.

Mange interessante problemstillinger tas opp, som for eksempel Ramsey-prising (ulik pris i ulike markeder avhengig av etterspørselstettheten kan gi større samfunnsmessig overskudd), likhetsprising (prinsipp lansert av WHO, som innebærer at de ulike nasjonene bidrar til å dekke de faste utviklingskostnadene proporsjonalt med en velstandsindikator, slik at rike land betaler mer enn fattige land), behovet for prisregulering i delmarkeder med effektiv konkurranse, offentlig finansiering av den forskning og utvikling som industrien i dag bedriver samt at samfunnet/myndighetene kjøper ut verdien av patentene fra legemiddelfirmaene etter at forskningen er ferdigstilt og legemidlet lansert. De to sistnevnte tiltak med utgangspunkt i at prisen skal bringes ned mot den marginale kostnaden knyttet til produksjon, er i virkeligheten kanskje mest av teoretisk interesse.

Artikkelsamlingen gir alt i alt en grei oppsummering av karakteristika ved legemiddelmarkedet og legemidler. Den bringer kanskje ikke så mye nytt for dem som er orientert innen dette feltet, og den har visse svakheter. Men for dem som ønsker å sette seg inn i dette området, kan kanskje de mer teoretisk anlagte delene av artikkelsamlingen være verdt å lese.

Erik A. Stene

Legemiddelindustriforeningen
 Oslo

Europeisk folkehelsearbeid anno 2004

Gunnar Tellnes, red.

Urbanisation and health

New challenges in health promotion and prevention. 368 s, tab, ill. Oslo: Unipub, 2005.
 Pris NOK 329
 ISBN 82-7477-208-3

Boken baserer seg på innlegg og foredrag ved den 12. europeiske folkehelsekonferansen (EUPHA) som ble holdt i Oslo 6.–9. oktober 2004. Den inneholder 31 artikler som favner vidt når det gjelder aktuelle folkehelseproblemer

i Europa. Bokens tittel er nok misledende, selv om den er identisk med konferansens erklærte tema: bare fire av kapitlene tar opp urbanisering og helse som tema. Dette er gjerne symptomatisk for slike årlige folkehelsekonferanser: bredden går på bekostning av fordypning og konsentrasjon.

Når dette er sagt, inneholder boken mange gode presentasjoner som fortjener å få et lengre liv enn talte ord og flyktige powerpointpresentasjoner i en urolig foredragssal. Det er meget fortjenstfullt av konferansens president og arrangører å ta det tunge ekstraarbeidet som ligger i å samle inn og redigere muntlige innlegg til boklig format. Boken er sendt konferansedeltakerne og vil forhåpentligvis få en langt videre lesekrete.

Selv hadde jeg spesiell glede av å lese Gro Harlem Brundtlands poengterte åpningsforedrag om folkehelsearbeid i en globalisert verden, hvor hun argumenterer for å utvikle felles strategier gjennom Verdens helseorganisasjon for å møte kjente og nye folkehelsestrusler. Håndteringen av SARS-epidemien ble en suksesshistorie for WHO, likeså konvensjonen om tobakkskontroll som 192 medlemsland sluttet seg til i 2003.

Også Johannes Siegerists foredrag om sosiale helseulikheter i Europa var verdt et gjensyn. Siegerist gjør her et forsøk på å forklare hvordan slike likheter oppstår og å foreslå tiltak for å motvirke dem, da særlig tiltak for underprivilegerte barn og tiltak rettet mot organisatorisk og psykososialt arbeidsmiljø.

Et tredje vektige bidrag er Richard Horst Noacks diskusjon av hva moderne folkehelsearbeid bør omfatte (kapittel 11). Han hevder at dagens folkehelsearbeid mangler retning, tilstrekkelig kapasitet og en støttende infrastruktur. Like nødvendig er en mer inngående analyse av forholdet mellom mer snevre sykdomsforebyggende strategier og bredere helsefremmende arbeid. Noack argumenterer for å arbeide for en salutogen kul-

tur, hvor enkeltmennesker gis anledning til å utvikle sitt helsepotensial.

Andre kapitler tar opp livsstil og helse, infeksjonsforebyggende arbeid, skadeforebygging, musikk og helse, genetisk epidemiologi, sykefravær og uførepensjonering. Boken avsluttes med et EUPHA-dokument, *Ten statements on the future of public health in Europe*, samt andre oppsummeringer av europeisk samarbeid innen folkehelsearbeidet.

Boken er innbundet, med god layout, en rekke figurer og tabeller og et omfattende saksregister. Igjen all ære til redaktør og medarbeidere!

John Gunnar Mæland

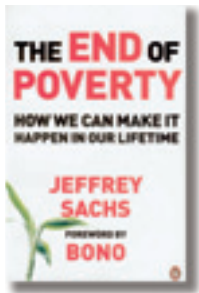
Institutt for samfunnsmedisinske fag
Universitetet i Bergen

En ende på ekstrem fattigdom

Jeffrey Sachs

The end of poverty

How we can make it happen in our lifetime.
396 s, tab, ill. London: Penguin Books, 2005.
Pris GBP 9
ISBN 0-141-01866-6

Forfatteren er amerikansk økonom og har vært brukt som økonomisk rådgiver for regjeringer i tidligere østblokkland og i utviklingsland i Asia, Sør-Amerika og Afrika for å utarbeide bærekraftige nasjonaløkonomier. Han er nå

spesialrådgiver for Kofi Annan samt leder av The Earth Institute, Columbia University.

I 2002 sluttet alle 191 medlemsstater seg til FN's millenniumsdeklarasjon som setter åtte utviklingsmål som skal nås i år 2015. Disse inkluderer halvering av antallet som lever i ekstrem fattigdom (med en daglig inntekt mindre enn 1 dollar) samt mål for utdanning, spedbarnsdødelighet, spredning av HIV/AIDS med mer.

Forfatteren viser i boken *The end of poverty* at det er mulig å nå dette. Overbevisende viser han at dette er noen få politiske grep unna. Det avgjørende er overføringer og vilje fra den rike del av verden, men uten at det vil koste stort. Bonus vil være en sikrere, mer stabil og rikere verden. Argumentasjonen i boken er godt underbygd og dokumentert og fjerner myter som at den fattige også er lat og at manglende innsats er grunnen til den økonomiske miseren, om afrikaneren som får AIDS fordi han er spesielt promiskuøs, og at den dårlige økonomien i utviklingsland skyldes uhemmet befolkningsvekst og vanstyre, inkludert utbredt korrupsjon.

Jeffrey Sachs tar som utgangspunkt at

hvis en økonomi, være seg familiens, landsbyens eller landets, ikke har bærekraft nok til å kunne sette av noe til investeringer, vil det ikke finnes noen mulighet til økonomisk bedring. Land hvor en større andel av befolkningen ligger under absolutt fattigdomsgrense, vil ha denne type økonomi. Derfor vil de måtte ha hjelp utenfra for å kunne bygge seg ut av fattigdomsfellen. Hjelpen må være samkjørt, gjennomtenkt og angriper de ulike problemene som er grunnlaget for fortsatt fattigdom. Fragmentert hjelp vil i liten grad gi effekt. Hjelpen må bygge på de internasjonale organisasjoner som allerede i dag finnes, men hvor viljen til radikal problemløsning enten er svak, som i Verdensbanken og WTO, eller som ikke har midler, som FN. Han beskriver fem definerne satsingsområder: jordbruk, basal helse, utdanning, energi, transport, kommunikasjon, drikkevann og sanitære forhold.

De fattigste landene må hjelpes med gjeldssletting, og satsingsområdene vil koste, men er innenfor de 0,7 % av BNP som de rike land allerede har forpliktet seg til. Boken viser til god dokumentasjon for at dette – brukt riktig – vil være nok til å nå millenniumsmålene og videre en utrydding av absolutt fattigdom innen år 2025.

Jeffrey Sachs tror på stor grad av markedsliberalisme og globalisering. Det er også vel mye første person entall i teksten. Men fremfor alt viser boken at ved enkle politiske grep kan hunger og ekstrem fattigdom raskt fjernes globalt. Den er derfor meget leseverdig for enhver som er opptatt av internasjonal helse og levekår.

Thore Henriksen

Barnesenteret
Ullevål universitetssykehus

Nyttig bok i medisinsk statistikk

Jennifer Peat, Belinda Barton

Medical statistics

A guide to data analysis and critical appraisal.
324 s, tab, ill. Oxford: Blackwell Publishing,
2005. Pris GBP 30
ISBN 0-7279-1812-5

Statistikeren Jennifer Peat og psykologen Belinda Barton, begge forskere ved The Children's Hospital i Sydney, har skrevet en nyttig bok om metoder i medisinsk statistikk.

Boken er skrevet for forskere og prosjektmedarbeidere innen helsefag, og den passer spesielt for alle som har gått på statistikkurs, men som ikke husker hvordan man skal utføre dataanalysen når man endelig er klar med data. Boken legger vekt på prosessen bak dataanalysen, og viser med utstrakt

bruk av eksempler hvordan oppgaver skal utføres i SPSS eller SigmaPlot.

Dataanalysen begynner ikke med statistiske tester, men med innlesing av data fra en database. Forfatterne innleder derfor med et enkelt kapittel om hvordan man overfører data fra Excel til SPSS, og hvordan man lager en kodebok med oversikt over variablene og deres måleskalaer. Av egen erfaring vet jeg at en SPSS-fil med tvetydige variabelnavn kan gi vel så store bekymringer som usikkerhet knyttet til valg av statistisk metode.

Boken inneholder ellers standard tester og metoder innen medisinsk statistikk, slik som analyse av kategoriske og kontinuerlige data, analyse av proporsjoner, andeler og oddsforhold, ulike regresjonsmodeller og variansanalyse. Forfatterne har også inkludert et kapittel om reliabilitet og et kapittel om analyse av resultater fra diagnostiske tester. De fleste kapitlene innledes med en beskrivelse av den aktuelle metoden, etterfulgt av et eksempel med en datafil, som lett kan lastes ned fra bokens nettside. Hvert kapittel avsluttes med forslag til hvordan resultater kan presenteres i en rapport eller artikkel samt en sjekkliste for kritisk gjennomgang og evaluering av metoden.

Boken er ingen lærebok i statistikk og erstatter derfor ikke f.eks. boken til Douglas Altman (1), men den inneholder mange gode råd knyttet til dataanalysen, som er vel så nyttige som teori om de statistiske metodene. Eksempelvis drøftes hvordan man finner ut om utvalget er normalfordelt og hvilken post hoc-test som egner seg for ulike problemstillinger. Vekslingen mellom beskrivelse av de statistiske metodene og gode eksempler gjør dette til en bok det er lett å slå opp i når man trenger hjelp til statistisk analyse av data. Den egner seg som kursbok og oppslagsverk og passer godt sammen med klassikeren til Altman.

Geir Aamodt

Institutt for klinisk epidemiologi
og molekylærbiologi
Akershus universitetssykehus

Litteratur

1. Altman DG. Practical statistics for medical research. London: Chapman & Hall, 1991.